

Liite 1

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan osallisuussuunnitelman toteutuminen

Osallisuussuunnitelman päätavoitteena on vahvistaa yksilöiden ja yhteisöjen osaamisen ja asiantuntijuuden hyödyntämistä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan palveluiden sekä päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten toiminnan kehittämisessä ottamalla oppijat sekä huoltajat ja muut sidosryhmät mukaan suunnitteluun, kehittämiseen, toteuttamiseen sekä arviointiin.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta hyväksyi suunnitelman 18.12.2018 (§ 266) ja merkitsi tiedoksi suunnitelman väliarvioinnin 14.4.2020 (§ 77). Suunnitelma sisältää kuusi kaupunkiyhteisesti määriteltyä osa-aluetta sekä niille asetetut tavoitteet, joiden toteutusta tarkastellaan. Suunnitelma koskee koko kasvatuksen ja koulutuksen toimialaa. Toimenpiteiden toteuttamiseen on osallistunut kasvatuksen ja koulutuksen henkilöstön lisäksi oppijoita, huoltajia ja muita sidosryhmiä.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan osallisuussuunnitelman tavoitteiden edistäminen on jaettu Helsingin osallisuus- ja vuorovaikutusmalliin perustuviin osa-alueisiin:

1. Kaupunkilaisten tiedon ja osaamisen hyödyntäminen
2. Yhdenvertainen kaupunkilaisten osallisuus
3. Alueellinen vaikuttaminen
4. Kaupunkilaisten omaehtoinen toiminta
5. Asiainn asiakaskeskeisyys
6. Osallisuutta tukevat rakenteet

Kaikkia osallisuussuunnitelman tavoitteita on edistetty strategiakauden aikana. Tavoitteita oli asetettu oppijoiden ja huoltajien osallisuuden edistämisen lisäksi myös henkilöstölle.

Pääonnistumisina voidaan pitää asiakaslähtöisen ja vuorovaikutteisen johtamisen ja toiminnan edistämistä, oppijoiden, huoltajien ja opettajien digitaalisen asiakaskokemuksen kehittämiseen eteen tehtyjä toimenpiteitä sekä OmaStadin käyttöönottoa toimialalla.

Osallisuussuunnitelman laajuus on näyttäytynyt osin sirpaleisena ja kytkös muuhun toiminnan suunnitteluun on jäänyt paikoin irralliseksi. Keskeisenä oppina tulevaan on, että osallistamisen tavoitteet on aina tärkeä tehdä näkyväksi osallistujille. Oppijoille ja huoltajille tulee muistaa viestiä siitä, miten heidän ajatuksensa, ideansa ja mielipiteensä on eri prosesseissa huomioitu.

Seuraavassa tarkastellaan toimialan osallisuussuunnitelman tavoitteiden toteutumista osa-alueittain:

1. Kaupunkilaisten tiedon ja osaamisen hyödyntäminen

Osa-alueen tavoitteiksi asetettiin toimialalla erilaisten asiakasryhmien tunnistaminen, asiakasymmärryksen hyödyntäminen palveluiden ja viestinnän kehittämisessä ja toimialan palautteenkeruukäytäntöjen ja laadunseurantamallin yhdenmukaistaminen sekä henkilöstön verkostomaisen työskentelytavan ja vertaisoppimisen kehittäminen.

1.1 Asiakasryhmät ja asiakasymmärryksen hyödyntäminen

Toimialalla hyödynnetään oppijoiden, heidän huoltajiensa ja yhteistyökumppanien sekä oman henkilöstön asiantuntijuutta palvelujen, toiminnan ja viestinnän kehittämisessä.

Asiakaslähtöisyys on yksi johtamisen ja toiminnan kulmakivistä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla. Järjestelmällinen asiakaskokemustiedon kerääminen ja tiedon analysointi ovat osa toimialan laadunhallintaa. Toimialalla kerätään säännöllisesti asiakaskokemustietoa palvelukohtaisilla kyselyillä. Tietoa hyödynnetään johtamisessa ja palveluiden kehittämisessä. Asiakkaille myös viestitään asiakaskokemuksesta ja sen perusteella tehdyistä toimenpiteistä.

Toimialalla vuosina 2019-2020 tehtyjen asiakaskokemuskyselyjen tulosten perusteella vahvuuksiksi nousivat jokapäiväiset kohtaamiset, ihmisiä arvostava palveluote, yhteistyö kotien kanssa sekä turvallisuudentunne.

Tulosten perusteella kehittämiskohteiksi on tunnistettu nuorten henkilökohtaisempi kohtaaminen ja tarpeiden huomiointi, matalan kynnyksen yhteydenpito ja tiedonsaanti sekä vaikutusmahdollisuudet. Toimialan yhteiseksi kehittämisteemaksi vuodelle 2021 on sovittu osallisuus, johon liittyen jokainen palvelukokonaisuus ja hallinto on määritellyt kehittämistoimet sekä seurannan.

1.2 Laadunhallinta ja viestintä

Toimialalla käynnistyi elokuussa 2020 suomenkielisen ja ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laatutyö, jonka tavoitteena on luoda laadunhallinnalle ja arvioinnille entistä selkeämmät rakenteet. Lisäksi vuonna 2021 työstetään eteenpäin asiakaskokemuksen tavoitetilaa ja kokonaisuutta toimialalla.

Viestinnän asiakaskeskeinen kehittäminen on päässyt hyvään alkuun vuonna 2021 aloitetussa hel.fi-verkkouudistuksessa. Huoltajien, oppijoiden sekä asiakkaiden kehitystoiveet ja tarpeet toimivat verkkosivujen uudistamisen lähtökohtana niin rakenteen kuin sisältöjen osalta.

1.3 Verkostomainen työskentelytapa ja vertaisoppiminen

Strategiakauden aikana toimialalle on vakiintunut useita verkostomaisen työskentelyn ja vertaisoppimisen rakenteita kuten opettajaverkostot, tiimi- ja yhteisopettajuus, vertaismentorointi ja yhteistoimintafoorumit.

Henkilöstön asiantuntijuutta ja osaamista hyödynnetään toimialalla verkostomaisen työskentelyn ja vertaisoppimisen kautta. Oppilaitokset siirtyivät laajaan etäopetukseen maaliskuussa 2020, ja opettajille suunnatun kyselyn perusteella he saivat eniten vertaistukea ja -koulutusta tutor- ja asiantuntijaopettajilta. Vertaisoppimisen menetelmät ovat tuoneet merkittävää lisäarvoa myös opetuksen vuorottelumallin toteutukseen. Toimiala on ottanut käyttöön digitaalisia alustoja, joilla kaikki opettajat voivat jakaa tietoa, vinkkejä ja hyviä käytänteitä sekä kysyä neuvoja ja keskustella tärkeistä teemoista. Lisäksi vuoden 2020 aikana rehtoreille kehitettiin ryhmäcoaching-kokonaisuus johtamisen tueksi poikkeusaikana ja varhaiskasvatuksen uusille yksiköille perustettiin tukiverkosto, jossa voidaan kehittää yhdessä toimintaa.

Opettajien vertaisoppimisessa on vielä haasteita sujuvien käytänteiden löytämisessä eikä vertaisoppimiseen osallistuminen kerry koulutuksen seurantarjestelmiin. Lisäksi vertaiskehittämisen ja -oppimisen vaikuttavuuden arviointiin tulee tulevaisuudessa kiinnittää enemmän huomiota. Koska vertaiskouluttaminen ja osaamisen jakaminen digitaalisissa verkostoissa todennäköisesti lisääntyy tulevaisuudessa, on kokonaisuutta tärkeä seurata jatkossa.

2. Kaupunkilaisten yhdenvertaisten mahdollisuuksien edistäminen

Tämän osa-alueen tavoitteiksi asetettiin nuorten syrjäytymisen ehkäisemisen Mukana- ohjelman kautta, palveluiden näkyväksi tekeminen monikielisesti eri viestintäkanavia käyttäen ja viestinnän selkeyden testaaminen asiakkailla osana maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämisohjelman toteuttamista. Lisäksi tavoitteeksi asetettiin yhdenvertaisuuden näkyminen myös Agenda 2030:n edistämiseksi toimialalla sekä oppimisen tuen kehittäminen ja hyvinvoinnin edistäminen.

2.1 Mukana-ohjelma

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vetämässä, toimialayhteisessä Mukana-ohjelmassa on edistetty kaupunkilaisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittämällä systeemisiä malleja lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn.

Systeeminen muutos on saatu alkuun ja ennaltaehkäisy sekä oppilas- ja lapsilähtöisyys on tunnustettu entistä paremmin toiminnan lähtökohdaksi. Mukana-ohjelman toimenpiteitä on toteutettu lapsi- ja nuorilähtöisesti. Toimintaa on mukautettu poikkeusaika huomioiden esimerkiksi siirtymällä ketterästi etäyhteyksien käyttöön. Lasten ja nuorten osallisuutta on lisätty Me-kouluissa tehdyillä kokeiluilla kuten vertaisvalmennuksella, jossa vanhemmat oppijat ohjaavat nuorempien oppijoiden harrastekerhoja turvallisen aikuisen valvonnassa. Lisäksi harrastamattomille lapsille on etsitty ja tarjottu heidän toivomiaan harrastuksia ja kerhotoimintaa koulupäivän yhteyteen Mukana-ohjelman kohdealueilla.

Mukana-ohjelma on kerännyt arviointitietoa lapsilta ja nuorilta esimerkiksi Mukana!-koululaiskyselyllä, sekä haastatteluilla ja kyselyillä. Poikkeusaika ja kokoontumisrajoitukset vaikuttivat kuitenkin erittäin voimakkaasti Mukana-ohjelman toimenpiteiden toteuttamiseen. Vaikutukset näkyivät mielekkään vapaa-ajan ja harrastamistoimenpiteiden toteuttamisessa sekä erityisesti uusien alueellisten kohtaavien nuorten työllisyyspalveluiden kokeiluissa, jotka korona esti kokonaan.

2.2 Monikielinen ohjaus ja viestintä

Yhdenvertaisuuden edistämiseksi toimialalla on kehitetty monikielistä ohjausta ja viestintää sekä kielitietoisuutta osana maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelmaa.

Monikielisen ohjaaja-mallin vaikuttavuuden arviointi osoittaa, että monikielinen ohjaus on parantanut merkittävästi kodin ja päiväkodin ja koulun yhteistyötä, lisännyt oppijoiden kiinnittymistä päiväkotiin ja kouluun sekä lisännyt henkilökunnan osaamista ja moniammatillisuutta. Kotoutumisen tukimallin kehittämiseen ja perheille suunnattavien materiaalien kommentointiin osallistui henkilöstön lisäksi 43 maahan muuttanutta henkilöä. Neuvontatyön pilotissa haastateltiin 15 perhettä ja neuvontaa on tarjottu 101 ulkomaalaistaustaiselle perheelle osana monikanavaisen neuvonnan kokeiluja.

Lisäksi vuonna 2020 toimiala käynnisti 14 järjestön kanssa oppimisen tuen järjestöfoorumin, jonka tavoitteena on luoda pysyvä yhteistyö toimialan ja järjestöjen välille vieraskielisten oppijoiden ja huoltajien tukemiseksi sekä perheiden kuulemiseksi. Toimialalla on panostettu kielitietoisuuden systemaattiseen kehittämiseen. Koronatilanne on tuonut esiin korostetun tarpeen selkokieliseen ja monikieliseen viestintään.

Asiakasviestintää ja erityisesti koronaan liittyviä huoltajatiedotteita on käännetty suomen, ruotsin ja englannin lisäksi harvinaisemmilla kielillä kuten somaliksi, venäjäksi ja arabiaksi. Erilaisia oppaita on tuotettu kuten Varhaiskasvatus tutuksi -opas suomen ja ruotsin kielen lisäksi yhdeksällä kielellä sekä Options for basic education in Helsinki-opas.

2.3 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Toimialan tavoitteena on tehdä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisestä kaikkien yhteinen tehtävä. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yksiköissä, kouluissa ja oppilaitoksissa työestetään tällä hetkellä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia.

Sadat opettajat, oppijat ja oppilashuollon edustajat aina varhaiskasvatuksesta vapaaseen sivistystyöhön ovat osallistuneet tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus-webinaareihin, joissa on yhdessä tarkasteltu vallitsevia normeja, pohdittu nykytilanteen kartoittamiseen soveltuvia kysymyksiä ja keskusteltu tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen haasteista. Työpajojen tavoitteena on ollut käynnistää tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisen myötä prosessi, johon koko oppijayhteisö osallistuu ja sitoutuu.

Toimialalla on otettu entistä vahvemmin oppijoiden ääntä kuuluviin kutsumalla ohjaajien ja opettajien lisäksi oppijoita kehittämistyöpajoihin ja Teams-keskusteluryhmiin. Muun muassa kesäkuussa 2020 järjestettiin Pride-viikon suunnittelutyöpaja, johon osallistui oppijoita ja aikuisia toimialalta. Työpajan ideoista koostettiin yksiköille vinkkejä Pride-viikon viettämiseksi.

2.4 Oppimisen tuki

Kaikille sopivan varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen kehittämistoiminnalla on vahvistettu henkilöstön yhteistyötä ja osaamista oppijan ehyen opinpolun vahvistamiseksi. Oppimisen tuen ja kaikille sopivan inklusiivisen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kehittäminen laajenee pilotin jälkeen kaikkiin esiopetusyksiköihin ja kouluihin Oikeus Oppia -kehittämishankkeessa. Korona on hidastanut oppimisen tuen kehittämistä erityisesti moniammatillisen yhteistyön ja perheiden osallistamisen näkökulmasta. Koko työyhteisön mukaan ottamiseen kehittämistoiminnassa tulee jatkossa panostaa enemmän.

Varhaiskasvatuksessa on otettu käyttöön jokaisessa päiväkodin lapsiryhmässä ja leikkipuistoissa yhdessä lasten kanssa koottava ryhmäportfolio, joka edistää lasten ja huoltajien osallisuutta.

Hyvinvoinnin edistämiseksi on otettu käyttöön uusia toimintatapoja. Kiusaamisen vastainen ohjelma KVO13 on suunniteltu oppijoiden kanssa ja sisältää toimenpiteitä kiusaamisen ehkäisemiseksi sekä siihen puuttumiseen.

Stadin ammatti- ja aikuisopiston oppimisen tuen palvelujen rakenteita ja prosesseja on kehitetty vastaamaan oppilaitoksen pedagogista toimintatapaa ja opiskelijoiden tarpeita. Erityisopettajan roolia jatkuvan haun ohjaus- ja hakupäivissä on vahvistettu. Opiskelijoiden opintoihin sitoutumiseen on kiinnitetty erityistä huomiota jatkokehittämällä ammattiopiston opintoihin orientoivia jaksoja. Hyviä käytänteitä jaetaan sekä Stadin ammatti- ja aikuisopiston sisällä, että Helsingin ammatillisten oppilaitosten ammatillisen erityisopetuksen verkostossa ja pääkaupunkiseudun oppilaitosten Sujuvat siirtymät -verkostossa. Koronatilanne on korostanut oppimisen tuen merkitystä, ja oppimisen tuki on nostettu Stadin ammatti- ja aikuisopistossa kehittämisen painopisteeksi vuosille 2021–2022.

Osana lukioiden opetussuunnitelman prosessia lukioiden henkilökunta on syventynyt ohjauksen ja oppimisen tuen merkitykseen lukiolaisen opiskelukyvyn vahvistamisessa. Jokaisessa kaupungin lukiossa on toiminut oma erityisopettaja vuoden 2019 alusta alkaen. Lukioiden erityisopettajan ja aineenopettajan yhteistyön hyviä käytänteitä on koottu ja niitä jaetaan edelleen lukioiden erityisopettajien verkostossa.

Opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia koronatilanteessa on kartoitettu kaupungin lukiolaisille ja Stadin ammatti- ja aikuisopiston opiskelijoille suunnatuilla opiskelijakyselyillä toukokuussa 2020 ja helmikuussa 2021. Toisen asteen pitkittynyt etäopiskelu on heikentänyt etenkin lukiolaisten oppimista ja hyvinvointia. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoilla etäopiskelu on vaikeuttanut

erityisesti käytännön harjoittelua, joka on olennainen osa ammattiin oppimista. Opiskelijoiden osallisuus oppimista ja hyvinvointia tukevien toimenpiteiden suunnittelussa on tärkeää. Kyselyssä kartoitettiin myös opiskelijoiden mielestä hyödyllisiä ohjauksen ja tuen keinoja.

3. Alueellisen vaikuttamisen vahvistaminen

Alueellisen vaikuttamisen tavoitteiksi asetettiin asukkaiden osallistaminen palveluverkkosuunnitteluun, päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten tilojen avaaminen asukkaiden ilta- ja viikonloppukäyttöön sekä päiväkotien, koulujen ja kotien yhteistyön vahvistaminen ja monipuolistaminen.

3.1 Palveluverkkosuunnittelu

Toimialan tavoitteena on, että oppimisen paikat ovat vetovoimaisia ja yhteisöjä vahvistavia lähipalveluita. Vuonna 2020 toteutettiin toimialalla palveluverkon suunnittelu varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen alueiden ja palveluverkon yhtenäistämiseksi. Vanhempainyhdistysten kattojärjestö Helsingin vanhemmat ry:n (Helvary) johtokunta oli mukana palveluverkkosuunnittelun periaatteiden valmistelussa. Toimiala sai kaupunkilaisilta arvokasta palautetta ja kaupunkilaisten näkemyksiä huomioitiin palveluverkkosuunnittelun periaatteissa, jotka lautakunta hyväksyi 3.3.2020 (§ 37).

3.2 Tilat

Toimialan tilahankkeissa alueellista vaikuttamista on kehitetty tekemällä tilaverkkotarkastelua yhteistyössä kaupunkiympäristön toimialan ja kuntalaisten kanssa. Kaikissa uusissa rakennushankkeissa huomioidaan, että asukkaiden ilta- ja viikonloppukäyttö on tiloissa mahdollista. Uusien tilojen valmistuessa päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten tiloja lisätään asukkaiden ilta- ja viikonloppukäyttöön.

3.3 Päiväkotien, koulujen ja kotien yhteistyön vahvistaminen ja monipuolistaminen

Kodin ja päiväkotien ja koulujen alueellista yhteistyötä on kehitetty järjestämällä huoltajille mahdollisuus osallistua varhaiskasvatussuunnitelman ja perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmien päivittämiseen sekä asiakaskokemuskyselyiden suunnitteluun.

Varhaiskasvatuksessa huoltajien osallisuutta edistävät toimenpiteet on kirjattu varhaiskasvatussyksiköiden toimintasuunnitelmiin ja niiden toteutumista arvioidaan vuosittain. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tärkeä päivittäinen huoltajien lähikohtaaminen ja vuorovaikutus ovat jääneet vähäiseksi koronatilanteen vaatimien rajoitusten vuoksi. Yhteisiä tilaisuuksia on poikkeusolojen salliessa järjestetty ulkona ja pidetty yhteyttä etäyhteyksin.

Perusopetuksen huoltajat ja oppilaat ovat osallistuneet perusopetuksen opetussuunnitelman uuden arviointiosuuden kehittämiseen. Oppilaskuntien hallitukset antoivat palautetta opetussuunnitelma-tekstistä. Huoltajilta saatiin myös yli 1700 palautetta.

Ammatillisessa koulutuksessa alaikäisten opiskelijoiden huoltajille on järjestetty virtuaaliset huoltajainfot. Lukiokoulutuksessa opiskelijat, opiskelijakuntien hallitukset ja huoltajat ovat osallistuneet lukion opetussuunnitelman uudistustyöhön. Lisäksi yläkoululaisten huoltajille järjestettiin kaksikielinen LOPS2021-vanhempainilta.

Kouluvalmentaja-kokeilun kautta edistettiin koulun ja kodin yhteistyötä sekä oppimaan oppimisen ja osallisuuden taitoja. Kokeilu toteutettiin kymmenessä koulussa 2018–2020.

Peruskoulujen ja kodin välisen viestinnän kehittämisessä huoltajia on kuultu kahdessa verkkotyöpajassa sekä kyselyllä. Myös peruskoulujen henkilökunnalle on järjestetty verkkotyöpaja

perusopetuksen viestinnän kehittämistä. Maaliskuussa 2021 toimintansa aloitti 12 koulun edustuksesta muodostuva perusopetuksen viestinnän kehittämissyysryhmä. Huoltajien ja koulujen henkilökunnan osallistaminen perusopetuksen viestinnän kehittämiseen on ollut haastavaa poikkeusolojen aikana.

Koulujen aamu- ja iltapäivätoiminnan toimipaikkakohtaisiin toimintasuunnitelmiin on kirjattu yhteistyön toimintatavat huoltajien kanssa. Kerhotoiminnan lähtökohtana on lasten toiveet, ja niitä kartoitettiin kyselyllä syksyllä 2020.

Poikkeusolot ovat luoneet haasteita vuorovaikutukseen: luovat ja innovatiiviset kohtaamiset ovat vähentyneet. Verkkotilaisuudet eivät mahdollista samanlaista vuorovaikutusta kuin kasvokkain järjestettävät tilaisuudet.

4. Kaupunkilaisten omaehtoinen toiminta

Tavoitteiksi asetettiin nuorten osallistuvan budjetoinnin kehittäminen sekä osallistumisen ja vaikuttamisen taitojen oppimisen edistäminen.

4.1 Osallistuva budjetointi

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan tavoitteena on, että opinpolku varhaiskasvatuksesta vapaaseen sivistystyöhön kasvattaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Helsinkiläisille oppijoille yksi tapa harjoitella päätöksentekoprosessia ja taloudellisen resurssin jakamista on osallistua osallistuvan budjetoinnin prosesseihin.

Helsinkiläiset oppijat harjoittelevat osallistuvaa budjetointia oppilas- ja opiskelijakuntien käyttöön varatun Ruuti-raham, alueellisen kehittämiseen varatun RuutiBudjetin ja kaupunkitasoiseen kehittämiseen kohdentuvan OmaStadin kautta.

OmaStadi lisäsi lasten ja nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Helsinkiläisistä 8 % äänesti OmaStadissa vuonna 2019. Peruskoululaisten ja lukiolaisten keskuudessa äänestysprosentit olivat huomattavasti korkeampia: suomenkielisissä peruskouluissa äänesti 36 %, ruotsinkielisissä peruskouluissa 29 %, suomenkielisissä lukioissa 19 % ja ruotsinkielisissä lukioissa 33 % oppijoista. Stadin AO:n oppijoiden oli mahdollista äänestää mobiilivarmenteella tai pankkitunnuksilla. Ruudin vaikuttamisjärjestelmän arvioinnissa on havaittu, että useat tämän hetkiset nuorille suunnatut kaupungin vaikuttamisjärjestelmät palvelevat niitä nuoria, jotka jo uskovat omiin vaikuttamismahdollisuuksiinsa. Tulevaisuudessa tulisi entistä laajemmin varmistaa, että jokaiselle nuorelle tarjoutuu erilaisia vaikuttamisen tapoja ja muotoja.

4.2 Vaikuttamisen taidot

Kaupunkilaisten omaehtoista toimintaa vahvistetaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitojen edistämällä. Oppilas- ja opiskelijakuntien toimintaa on kehitetty osallistavammaksi ja tehtävänkuvia sekä vaikuttamisen mahdollisuuksia on selkeytetty hallituksille ja ohjaaville opettajille. Oppijoille on julkaistu Osallistu ja vaikuta -opas, joka suunniteltiin yhteistyössä nuorisoneuvoston ja oppilas- ja opiskelijakuntien kanssa. Vuonna 2020 aloitetuilla oppilas- ja opiskelijakuntien kuukausittaisilla virtuaalisilla aamukahveilla mahdollistetaan yhteiset kohtaamiset ja toimintakäytänteiden jakaminen. Jatkossa osallisuuden vahvistamisessa tulee entistä paremmin kartoittaa suoraan oppijoilta, minkälaisia haasteita he kohtaavat ja minkälainen toiminta arjessa lisäisi heidän aktiivisuuttaan ja vaikuttamisen taitojen oppimista. Oppijoille tulee muistaa myös viestiä siitä, miten heidän ajatuksensa ja mielipiteensä on eri prosesseissa huomioitu.

Osallistumisen ja vaikuttamisen taitojen edistämistä on tarkasteltu kasvatuksen ja koulutuksen toimialan osallisuussuunnitelmassa myös henkilöstön osaamisen kehittämisen näkökulmasta: kehittämällä henkilöstön osaamista näissä teemoissa voidaan vaikuttaa myös oppijoiden taitojen kehittymiseen osallistumisessa ja vaikuttamisessa. Osaamista on kehitetty osallisuutta, osallistumista ja vaikuttamista tukevien toimintarakenteiden kautta, täydennyskoulutuksella ja sisällyttämällä osallistavia toteutustapoja osaamisen kehittämisen hankkeisiin. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoihin liittyviä osaamistarpeita tulee edelleen systemaattisesti kartoittaa, jotta osaamisen kehittäminen voidaan kohdentaa oikein. Etätyöskentely on luonut entisestään tarvetta kehittää henkilöstön osaamista tilanteissa, joissa osallistaminen tapahtuu virtuaalisesti.

5. Asiainn asiakaskeskeisyys

Asiainn asiakaskeskeisyyden tavoitteiksi asetettiin asiakastietojärjestelmän kehittäminen kotien kanssa sekä helppojen ja käyttäjälähtöisten sähköisten oppimisympäristöjen ja -työkalujen kehittäminen.

Tavoitteena on, että toimialan digitaaliset palvelut helpottavat käyttäjäystävällisyydellään asiakkaiden arkea. Toimialalla on kehitetty käyttäjälähtöisesti digitaalista asiointipalvelua eli Astia. Ruotsinkieliseen varhaiskasvatukseen ja suomenkieliseen perusopetuksen ensimmäiselle luokalle haetaan digitaalisesti Astissa, ja suomenkieliseen varhaiskasvatukseen hakua valmistellaan syksyille 2021. Huoltajat, varhaiskasvatustyöskentäjien johtajat ja hallinnon työntekijät ovat osallistuneet varhaiskasvatukseen hakeutumisen sekä varhaiskasvatuspaikan päätösprosessin kehittämiseen. Varhaiskasvatukseen sähköisestä viestintäkanavasta on tehty alustavat kartoitukset ja suunnitelmat.

Esiopetuksen hakuprosessia uudistettiin, ja kaikilla esikouluikäisten lasten huoltajilla oli mahdollisuus vastaanottaa esiopetuspaikka proaktiivisesti tekstiviestillä toimintakaudelle 2021-2022.

Sisäisen asiakaskokemuksen kehittämiseksi perusopetuksen, toisen asteen ja Työväenopiston opettajille on kehitetty ja julkaistu tiedottamiskanava "Opehuone". Sen saavutettavuutta on parannettu julkaisemalla Opehuoneesta uusi versio. Nyt kaupungin opettajat löytävät kaiken tarvittavan tiedon kaupungin oppimisympäristöistä kertakirjautumisella. Helppokäyttöisten ja käyttäjälähtöisten oppimisympäristöjen ja -työkalujen osalta toimialalla on kehitetty opettajien arviointityön helpottamiseksi OmaOps-työkalu. Perusopetuksen ja toisen asteen oppijoille on kehitetty oppijaportaali Aula, joka kokoaa yhteen kaikki oppimiseen tarvittavat sähköiset työkalut. Lisäksi opettajien ja oppijoiden käyttöön on hankittu kolmas oppimisympäristö itslearning. Korona-aikana toimialalla on keskitytty nykyisten monipuolisten oppimisympäristöjen ja -työkalujen tunnetuksi tekemiseen ja kehittämiseen uusien julkaisujen ja kokeilujen ollessa tauolla.

6. Osallisuutta tukevien rakenteiden ja käytäntöjen kehittäminen

Tämän osa-alueen tavoitteiksi asetettiin oppilas- ja opiskelijakuntien mallien yhtenäistäminen yhteistyössä nuorisoneuvoston kanssa, OmaStadin käyttöönotto toimialalla, nuorten läsnäolo- ja puheoikeuskokeilun toteuttaminen kasvatuksen ja koulutuksen lautakunnassa ja käyttäjien ottaminen mukaan tilahankkeiden suunnitteluun varhaisessa vaiheessa.

6.1 Oppilas- ja opiskelijakuntamallien yhtenäistäminen

Kaikissa perusopetuksen ja toisen asteen oppilaitoksissa toimivat oppilas- ja opiskelijakunnat ovat pysyvä osallisuutta edistävä rakenne. Jokainen oppija kuuluu oppilas- tai opiskelijakuntaan ja oppijoita edustaa oppijoiden valitsema hallitus. Toimialalla on vahvistettu oppijoiden ymmärrystä osallisuuden mahdollisuuksista Helsingissä edellä mainitulla Osallistu ja vaikuta -oppaalla ja vakiinnuttamalla kuukausittain järjestettävät oppilas- ja opiskelijakuntien virtuaaliset aamukahvit, joilla käsitellään ajankohtaisten asioiden lisäksi oppijoita askarruttavia kysymyksiä.

6.2 OmaStadi

Toimiala sai ensimmäisessä Omastadi-äänestyksessä viisi hanketta toteutettavakseen: Kasvipohjaiset juomat päiväkoteihin ja kouluihin, Koulujen käsityöluokat harrastekäyttöön, Koululaisten toiveita Itä-Helsingin leikkipuistoihin, Parempi roskien lajittelu kouluihin ja Sointula - Iltakäyttöön avattava moderni soittotila Pukinmäenkaaren peruskouluun.

Hankkeista yksi on valmistunut ja loput valmistuvat vuoden 2021 aikana. Hankkeista kaksi on nuorten ja lasten ideoimia: Koululaisten toiveita Itä-Helsingin leikkipuistoihin sekä Parempi roskien lajittelu kouluihin. Korona on hidastanut osan hankkeista toteuttamista.

OmaStadin toinen kierros on käynnistynyt syksyllä 2020 ja kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle kohdistuu 41 ehdotusta eli 8% kaikista kaupungille tulleista ehdotuksista. Seuraavalla OmaStadin äänestyskierroksella lokakuussa 2021 panostetaan ammatillisen koulutuksen oppijoiden mahdollisuuteen äänestää Wilmassa. Keväällä 2021 valmistuu pro gradu-tutkielma, jossa arvioidaan, miten OmaStadi saadaan entistä paremmin nivottua osaksi opiskelua.

6.3 Nuorten läsnäolo ja puheoikeus

Nuorten läsnäolo ja puheoikeus -kokeilu toteutettiin toimialojen lautakunnissa. Nuorisoneuvoston jäsenet valitsivat keskuudestaan kolme edustajaa, jotka osallistuivat vuorotellen kasvatus- ja koulutuslautakunnan kokouksiin. Kokeilu on vakinaistettu kaupunginhallituksen päätöksellä 24.6.2019 § 478. Jatkossa uudet edustajat valitaan toimialalautakuntiin aina uuden nuorisoneuvoston toimikauden alussa. Lisäksi toimialan johto ja nuorisoneuvoston jäsenet käsittelevät kerran kuukaudessa nuorisoneuvoston esii nostamia asioita. Kokouksissa puheenjohtajana toimii nuorisoneuvoston jäsen ja kokouksiin kutsutaan asiantuntijoita käsiteltävien teemojen mukaisesti.

6.4 Osallistaminen tilasuunnittelussa

Keväällä 2019 kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle kehitettiin ja mallinnettiin pedagoginen suunnitelma tilasuunnittelua varten. Kaikki ne päiväkodit, koulut ja oppilaitokset, joilla tilaohjelman mukaisesti on alkamassa perusparannus- tai uudisrakennushanke, kutsutaan tekemään pedagogista tilasuunnitelmaa. Osallistuminen suunnitelman laadintaan on ollut aktiivista ja osallistamisen oikea-aikaisuus on parantunut. Jatkossa kannattaa selvittää mahdollisuutta liittää pedagoginen tilasuunnittelu osaksi päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten toimintasuunnitelmia. Näin suunnitelmaa tarkasteltaisiin ja päivitetäisiin vuosittain, ja tilahankkeen tullessa ajankohtaiseksi olisi suunnitelman pohja jo olemassa. Tällainen suunnittelu hyödyttäisi myös tilojen yhteiskäytön tehostamista. Kymmenen koulun pihan korjaushankkeessa pihoja kehitettiin liikkumiseen innostaviksi ja oppijat osallistuivat pihojen suunnitteluun virtuaalitekniologiaa ja 3D-mallinnusta käyttäen.

6.5 Henkilöstön osallistaminen

Henkilöstön osallisuutta vahvistetaan toimialalla johtamisella ja yhteistoiminnalla. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on tunnistettu johtamisen kulmakiviksi eettinen johtajuus, asiakaslähtöisyys ja onnistumisen johtaminen. Johtamisen keskiössä on vuorovaikutteinen ja valmentava johtaminen, jolla vahvistetaan henkilöstön osallisuutta ja edistetään yhdessä tekemistä. Kunta10 -

henkilöstökyselyn tuloksissa valmentavan johtamisen indeksi oli korkea (77) ja se kuvaa hyvää valmentavan johtamisen tilaa toimialalla.

Toimialalla noudatetaan myös Helsingin kaupungin yhteistoimintasopimusta. Toimialalle on luotu kattavat yhteistoimintarakenteet. Työnantajan ja henkilöstön välisen yhteistoiminnan tavoitteena on vahvistaa vuorovaikutusta, osallisuutta ja yhteistyötä. Yhteistoiminnalla halutaan varmistaa jokaiselle kaupungin palveluksessa olevalle mahdollisuus vaikuttaa oman työnsä ja työyhteisönsä kehittämiseen. Yhteistoimintafoorumeja järjestetään palvelutasolla tai yksikkötasolla vähintään kaksi kertaa vuodessa ja niiden toteutumista seurataan ja arvioidaan henkilöstötoimikunnissa vuosittain. Toimialan johdon ja henkilöstöjärjestöjen edustajien säännölliset tapaamiset mahdollistavat henkilöstönäkökulman esille tuomisen jo asioiden suunnitteluvaiheessa.